

UTVECKLINGSPOLITISK
**RIKTLINJE FÖR
DET CIVILA
SAMHÄLLET**
2017

Innehåll

Inledning	3
Civilsamhällets roll och betydelse i utvecklingen	5
Finlands verksamhet för att stärka civilsamhället.....	8
Partnerskap med finländska organisationer.....	11
Principer för finansieringen av civilsamhällesorganisationernas utvecklingssamarbete	13
Resultat genom samarbete	17

Inledning

Syftet med denna riktlinje för det civila samhället är att fastställa principer för hur Finland som en del av sin utvecklingspolitik ska stärka civilsamhället i utvecklingsländer, och att styra utrikesministeriets och det finländska civilsamhällets arbete för Finlands utvecklingspolitiska mål. Utgångspunkten är att **ett oberoende, livskraftigt, pluralistiskt och mångstämmigt civilsamhälle skapar förutsättningar för medborgarna att fredligt delta i samhället och för att deras mänskliga rättigheter tillgodoses**. Civilsamhället spelade en viktig roll när Finlands demokratiska samhälle och välfärdsstat byggdes upp. Därför vill Finland stödja civilsamhällets utveckling också i andra delar av världen.

Att stärka civilsamhället i utvecklingsländer är ett centralt utvecklingspolitiskt mål, särskilt i dagens värld då civilsamhällets verksamhetsförutsättningar kringskärs i allt fler länder. Finland vill genom sin verksamhet bidra med goda förebilder för hur en dialog mellan civilsamhället och staten kan erbjuda möjligheter och ge positiva effekter, både nationellt och internationellt.

Finlands erfarenhet är att samhälleligt förtroende byggs upp genom öppen dialog där också meningsskiljaktigheter ses som möjligheter att utveckla samhället långsiktigt och på ett involverande sätt.

Den här riktlinjen ersätter utrikesministeriets föregående utvecklingspolitiska riktlinje för det civila samhället från år 2010, men är också delvis en fortsättning på den. I den här uppdaterade riktlinjen är stärkandet av civil-

Att stärka civilsamhället är både ett utvecklingspolitiskt mål i sig och ett sätt att nå Finlands övriga utvecklingspolitiska mål.

samhället både ett utvecklingspolitiskt mål i sig och ett sätt att nå andra utvecklingspolitiska mål.

Följaktligen begränsas riktlinjen inte enbart till civilsamhällesorganisationernas (CSO) humanitära bistånd och utvecklingsamarbete, utan i den formuleras också tydligare principer för utrikesministeriets egen utvecklingspolitiska verksamhet för att stärka civilsamhället.

Riktlinjen för det civila samhället bottnar i **de globala målen för hållbar utveckling Agenda 2030**. I vår globaliserade värld är utmaningarna gemensamma, gränsöverskridande och komplexa. De faktorer som påverkar till exempel klimatförändringen, konflikter eller den ekonomiska utvecklingen är starkt sammanlänkade. Agenda 2030 gäller i lika grad utvecklingsländer och rikare länder, och utmanar alla att granska och utveckla sin verksamhet för att nå målen för hållbar utveckling. Civilsamhället har en viktig roll i genomförandet av de globala målen och i den övergripande utvecklingen mot ett säkert, fredligt och inkluderande samhälle.

Civilsamhällets roll och betydelse i utvecklingen

Med civilsamhället avses i denna riktlinje det rum utanför den privata och den offentliga sektorn där människor kan idka ett aktivt medborgarskap genom att delta i gemensam verksamhet och debatter. Så kan de bidra till både sin egen och samhällets välfärd. Civilsamhället som fält för mänsklig verksamhet kan ta olika former i olika kontexter och på olika platser. För att underlätta deltagande och gynna gemensamma intressen kan aktörer i det civila samhället grunda föreningar eller välja andra sätt att organisera sig. **Civilsamhällesaktörer** avser icke-vinstdrivande föreningar, gemenskaper, nätverk eller rörelser som grundats kring ett gemensamt tema, mål eller en ideologi, men också till exempel icke-kommersiella medier, stiftelser och forskningsinstitut.

Till civilsamhällets natur hör att det är **dynamiskt, pluralistiskt och nyskapande och att det granskar samhällets strukturer och verksamhet kritiskt**. Civilsamhällesaktörer spelar en viktig roll i att öka kunskapen om medborgerliga rättigheter och skyldigheter, hjälpa människor i svag ställning att få sin röst hörd, öka det sociala kapitalet, stärka det samhälleliga deltagandet och främja politiska reformer och lagstiftningsreformer. I ett mångstämmigt samhälle kan staten bättre möta olika behov och understödja demokrati på alla nivåer. Genom att uppmuntra ansvarsfull förvaltning och

Civilsamhället skapar förutsättningar att delta i och påverka den samhälleliga utvecklingen och beslutsfattandet

redovisningsskyldiga institutioner och bevaka deras verksamhet kan civilsamhället stärka respekten för de mänskliga rättigheterna och sårbara befolkningsgruppers ställning. I bästa fall skapar civilsamhället förutsättningar för människor att delta aktivt och med fredliga metoder påverka den samhälleliga utvecklingen och det offentliga beslutsfattandet. Det är emellertid skäl att minnas att det i ett pluralistiskt civilsamhälle också finns aktörer som inte omfattar de mänskliga rättigheterna och som inte arbetar för att främja demokrati och hållbar utveckling.

Civilsamhällets **sätt att arbeta förändras när samhället förändras**. En allt större del av den medborgerliga aktivismen är idag löst organiserad, spontan och relativt kortvarig. Vid sidan om traditionell föreningsverksamhet har det uppstått nya former för påverkan. Det finns ett ökat intresse och större möjligheter att delta i informella nätverk till exempel i sociala medier.

*Civilsamhällets
handlingsfrihet
måste aktivt
försvaras.*

De senaste årens globala utveckling har visat att civilsamhällets handlingsfrihet måste försvaras aktivt. Civilsamhällets utrymme har enligt flera internationella rapporter blivit mindre de senaste åren, både i utvecklingsländer och i rika stater. Det här går stick i stäv med det internationella samfundets och Finlands utvecklingsmål. Enligt rapporten State of Civil Society 2017, som utförts av den internationella organisationen CIVICUS, begränsas civilsamhällets verksamhet idag i mer än 100 länder. Staten kan kontrollera verksamheten genom olika legislativa åtgärder, till exempel så att registreringen av föreningar görs till en dyr, byråkratiskt tung och ogenomskinlig process med krav på olika rapporter, eller genom att införa begränsningar och bestämmelser gällande mottagandet av utländsk finansiering. Att trakassera och ogiltigförklara civilsamhäl-

lesaktörer och till och med bruka våld är andra metoder som används för att begränsa och hindra civilsamhällets verksamhet.

Inte bara offentliga aktörer utan också den privata sektorn kan begränsa civilsamhällets verksamhet antingen direkt eller indirekt. **Ansvarsfull affärsverksamhet** förutsätter dock ett fritt samhälle där föreningsfriheten tillgodoses. Affärsverksamheten gynnas till merparten av en förutsägbar omvärld som styrs demokratiskt och öppet. Förutsättningarna för hållbar affärsverksamhet är oftast bäst då också civilsamhället får agera fritt.

Ett fritt och pluralistiskt civilsamhälle är ingen självklarhet. Civilsamhället kan inte verka effektivt om den tillgängliga informationen är begränsad, ensidig eller rentav vilseledande. **Fri informationsförmedling och yttrandefrihet** är betydande faktorer för civilsamhällets förutsättningar att agera. Därför är det viktigt att stärka civilsamhället också i länder som kanske är rika, men samtidigt odemokratiska och korruperade.

Civilsamhällets aktörer är också närvarande i områden som på grund av till exempel konflikter eller sitt läge är utom räckhåll för statliga aktörer. Civilsamhällesorganisationer är ofta först på plats i nödsituationer, innan internationella aktörer hinner fram. De har en central roll i det humanitära biståndet. Civilsamhällesaktörer har också en viktig roll i att stärka samhällets resiliens och beredskap för kriser och i att förebygga och lösa kriser.

Finlands verksamhet för att stärka civilsamhället

Starkare civila samhällen i utvecklingsländerna är ett viktigt utvecklingspolitiskt mål för Finland. Civilsamhällesaktörer kan på ett betydande sätt stödja människors lika möjligheter att delta i den offentliga debatten och påverka det politiska beslutsfattandet. Det stärker demokratin i hela samhället. Ett starkt civilsamhälle är ett mål i sig, men också ett sätt för Finland att nå andra utvecklingspolitiska mål.

Finland bedriver påverkansarbete på internationella forum för att främja civilsamhället i utvecklingsländer och trygga dess utrymme.

Finland bedriver också påverkansarbete på internationella forum för att främja och trygga utrymmet för civilsamhället i utvecklingsländer. Finland påverkar **EU:s utvecklingsagenda** och stöder civilsamhällesaktörer i att få sin röst hörd inom EU:s olika politikområden, i internationella finansinstitut och i **FN-systemet**. Finland fortsätter sitt samarbete med EU:s utrikestjänst för att stödja civilsamhället. Finland uppmuntrar också FN-organen, Världsbanken och regionala utvecklingsbanker att satsa mer och bredare på att stärka civilsamhället. Det civila samhällets aktörer har en betydande roll, inte

bara i att främja de globala målen för hållbar utveckling, utan också i att utveckla EU:s och FN:s verksamhet och fördragssystem.

Utrikesministeriet försvarar civilsamhällets utrymme både genom egen verksamhet och genom att stödja fredliga och demokratiska samhällen. Här är **den finska utrikesrepresentationens dialog** med lokala aktörer viktig. Ambassaderna kan föra fram Finlands synpunkter på hur man genom att inkludera civilsamhället i beslutsfattandet främjar ansvarsfull maktutövning och fredlig samhällelig förändring. Påverkansarbetet bedrivs också genom EU:s delegationer i utvecklingsländer. EU-delegationerna bidrar till de finska ambassadernas och utrikesministeriets möjlighet att skapa sig en bild av civilsamhällets tillstånd i olika delar av världen. När landprogrammen för Finlands bilaterala utvecklingssamarbete uppdateras ska stärkandet av civilsamhället beaktas i programmens mål och innehåll.

Finland har förbundit sig till att **skydda människorättsförvarare**. Människorättsförvararnas viktiga arbete är erkänt och godkänt i internationell rätt. Det kan emellertid försätta människorättsförvarare i personlig fara. I farozonen är i synnerhet sådana civilsamhällesaktörer som synligt försvarar mänskliga rättigheter och kritiserar sitt lands makthavare. Finland följer EU:s riktlinjer, och utrikesministeriets anvisningar utifrån dem, om skydd av människorättsförvarare.

Ministeriet finansierar både finländska och internationella civilsamhällesorganisationers arbete för att nå Finlands utvecklingspolitiska mål och stärka civilsamhället. Finansieringen kanaliseras genom sådana internationella organisationer vars verksamhet stöder Finlands utvecklingspolitiska mål, kompletterar finländska organisationers arbete och främjar Finlands möjligheter att påverka på internationella forum. Finlands ambassader kan också bevilja småskalig finansiering för lokala organisationers verksamhet.

I all verksamhet som finansieras med utrikesministeriets medel för utvecklingssamarbete bör man finna sådana verksamhetsformer som stärker civilsamhället.

I all verksamhet som finansieras med utrikesministeriets medel för utvecklingssamarbete bör man finna verksamhetsformer som stärker civilsamhället. Verksamheten får aldrig försvaga civilsamhällets verksamhetsförutsättningar.

Partnerskap med finländska organisationer

Civilsamhällesorganisationer hör till utrikesministeriets viktigaste partner i utvecklingssamarbetet, i det humanitära biståndet och i beredningen av de utvecklingspolitiska riktlinjerna i öppen dialog. Organisationerna, också de som företräder diasporagrupper i Finland, har både tematisk expertis och lång erfarenhet av utvecklingssamarbete och samhället i utvecklingsländer. De bidrar med ett mervärde i genomförandet av Finlands utvecklingspolitik och stöder Finlands mål att stärka civilsamhället i utvecklingsländer.

CSO hör till utrikesministeriets viktigaste partner i utvecklingssamarbetet och i det humanitära biståndet.

Finländska organisationer har ofta partnerskapsrelationer till civilsamhällesaktörer i utvecklingsländerna som sträcker sig långt tillbaka i tiden. Vidare har de erfarenhet och visioner när det gäller rättighetsperspektiv i utvecklingssamarbete och humanitär verksamhet, **från gräsrotsnivån till internationella forum**. Flera finländska organisationer har också fungerande relationer till förvaltningens olika nivåer i partnerländerna och kan på så vis främja en **dialog** mellan den lokala förvaltningen och civilsamhällesaktörer. Organisationerna kan hjälpa lokala civilsamhällesaktörer att göra sin röst hörd i den internationella debatten och beslutsfattandet genom att hjälpa dem skapa nätverk och stödja deras närvaro i internationella forum. Genom dialog kan olika aktörer lära sig av varandra, ställa upp gemensamma mål och bilda nya partnerskap. **Nätverk** med olika typer av aktörer bidrar till

utvecklingen av sociala innovationer och till att öka kunskapen om dem i Finland och i utvecklingsländer. En styrka hos de finländska organisationerna också i ett internationellt perspektiv är den icke-hierarkiska arbetskulturen. Organisationerna sitter på värdefulla erfarenheter av jämlika arbetsätt både inom civilsamhället och i interaktionen mellan civilsamhället och staten.

Att finländska civilsamhällesorganisationer deltar i utvecklingssamarbetet och i det humanitära biståndet **ökar finländarnas kunskap om och förståelse för utvecklingsfrågor**. Organisationernas arbete i utvecklingsländer och de olika möjligheterna att delta och utföra volontärarbete skapar kontakter mellan finländare och medborgare i andra länder. Fungerande kommunikation och information om utvecklingsfrågor har en stor betydelse för finländarnas beredskap att delta aktivt i arbetet och ansvaret för global rättvisa. Förståelse för globala problem kan också minska främlingsfientlighet och samhällliga spänningar. På detta område har aktörerna i det civila samhället en viktig roll vid sidan om myndigheternas kommunikation. Civilsamhällesaktörerna förmedlar kunskap om de globala målen för hållbar utveckling och de förändringar som eftersträvas, de stöder ett aktivt medborgarskap och uppmuntrar och vägleder människor i att skapa en mer hållbar vardag.

Principer för finansieringen av civilsamhällesorganisationernas utvecklingssamarbete

Den finländska utgångspunkten är att civilsamhällesorganisationer är **autonoma och av staten oberoende aktörer** som själva fastställer målen för sin verksamhet och väljer sina arbetsätt. Samarbetet mellan utrikesministeriet och organisationerna grundar sig på gemensamma värderingar och mål och det möjliggör verksamhet som gynnar alla parter. Samarbetet med statliga aktörer ökar också civilsamhällesaktörernas auktoritet när de försvarar det civila samhällets utrymme.

Utrikesministeriet riktar finansiering till civilsamhällesorganisationer i Finland och i utvecklingsländer samt till internationella icke-statliga organisationer för att Finlands utvecklingspolitiska mål ska nås. Ministeriet fastställer olika tematiska, regionala eller lokala prioriteringar. Samtidigt bemödar sig ministeriet om att ta till vara civilsamhällets pluralism och särskilda kunskaper. Ministeriet riktar medel för utvecklingssamarbete endast till sådan verksamhet som främjar Finlands utvecklingspolitiska mål.

Utrikesministeriet riktar finansiering till CSO i Finland och i utvecklingsländer samt till internationella icke-statliga organisationer för att Finlands utvecklingspolitiska mål ska uppnås.

Finland har ett **rättighetsperspektiv på utveckling** vilket också styr samarbetet med civilsamhällesaktörer. Rättighetsperspektivet baserar sig på internationella konventioner och åtaganden för de mänskliga rättigheterna och på Finlands grundlag. Rättighetsperspektiv på utveckling betyder att de mänskliga rättigheterna ska beaktas i planeringen och i genomförandet av utvecklingsarbetet. Målet är att de mänskliga rättigheterna ska tillgodoses i utvecklingsländer. Detta förutsätter att sektorsspecifika internationellt godkända normer och standard för de mänskliga rättigheterna följs i utvecklingspolitiken och i utvecklingsarbetet. Ytterligare måste utvecklingsarbetets arbets sätt genom hela arbetscykeln följa internationella principer för de mänskliga rättigheterna, till exempel icke-diskriminering, medborgarnas rätt att effektivt och på ett betydelsefullt sätt delta i beslutsfattandet, myndigheters ansvarsfullhet samt öppenhet och transparens i alla processer.

Finland har förbundit sig till **principerna om effektivt och resultatorienterat utvecklingsarbete**. Effektivt utvecklingsarbete förutsätter att partnerlandets egna utvecklingsmål tas i beaktande när projekt planeras. Civilsamhällets utvecklingsarbete styrs av Istanbulprinciperna (2010) som icke-statliga organisationer enats om. Finland förutsätter att mottagare av medel för utvecklingsarbete i enlighet med dessa principer förbinder sig till icke-våld och till att främja människors delaktighet och mänskliga rättigheter. De ska i samarbete med andra aktörer i alla lägen vinnlägga sig om en positiv, hållbar och öppen samhällelig förändring.

Det krävs en **djup förståelse för lokala förhållanden** för att man genom utvecklingsarbete och påverkansarbete ska kunna stärka civilsamhället och välja rätt partner för arbetet. Civilsamhällets särdrag i olika nationella och kulturella kontexter gör valet av partner utmanande. Organisationerna är tvungna att göra medvetna val, till exempel om de söker partner i organisationer på gräsrotsnivå, bland utsatta befolkningsgrupper

eller i starka och etablerade organisationer i huvudstaden med fokus på påverkansarbete. För att kunna sammanställa en effektiv och resultatnriktad strategi måste man känna den lokala lagstiftningen, den politiska kulturen, beslutsprocesser och maktförhållanden.

Resultatorientering i utvecklingsamarbete förutsätter att organisationen fastställer resultatmål för sin verksamhet, skapar ett system för att följa upp resultaten och utvecklar metoder att mäta och fastställa om de uppnåts. Organisationerna ska i sina planer och resultatrapporter visa att verksamheten främjar Finlands utvecklingspolitiska mål.

Organisationerna fastställer resultatmål för sin verksamhet, skapar ett system för att följa upp resultaten och utvecklar metoder att mäta om de uppnåts.

Det primära målet med denna riktlinje är att **stärka utvecklingsländernas civilsamhällen**. I sina planer ska organisationerna motivera hur deras projekt, de tjänster de producerar eller det kapacitetsbyggande arbete de utför stärker civilsamhället och gör dess verksamhet mer hållbar. De finländska organisationerna ska i samarbete med lokala partner göra en beskrivning av den samhälleliga förändring som eftersträvas. I bästa fall kan denna plan ge alla parter verktyg för att lära sig och bedöma verksamhetens resultat. Stärkandet av civilsamhället kan få mindre betydelse endast i sådana fall där man finansierar någon verksamhet genom en internationell organisation med ett annat primärt tematiskt mål.

Utrikesministeriet uppmantrar organisationer att genomföra projekt med ministeriets finansiering i **de minst utvecklade länderna** (Least Developed Countries). Ett annat av Finlands utvecklingspolitiska mål är att minska ojämlikhet, och organisationerna uppmantras därför också till samarbete med de fattigaste befolkningsgrupperna.

Utrikesministeriet förväntar sig att organisationernas utvecklingsamarbete framöver ska ha en tydligare **koppling till Finlands landprogram i partnerländerna**. Ministeriet för en dialog med organisationerna i samband med att landprogrammen utarbetas och genomförs. Genom samarbete och kommunikation är det meningen att landprogrammen och de projekt som får finansiering i högre grad ska komplettera varandra.

Den tjänsteproduktion som ingår i organisationernas projekt ska sikta på att lokala myndigheter tar över ansvaret för att ordna basservicen. I mycket bräckliga områden utan fungerande statsstrukturer kan emellertid tjänster som tillhandahålls av civilsamhällesaktörer vara människors enda möjlighet att få till exempel utbildning eller hälso- och sjukvård. Samarbete och dialog med den offentliga sektorn är en förutsättning för att tjänsterna ska utvecklas på sikt. För att en hållbar samhällelig förändring ska nås är det av yttersta vikt att det också **bedrivs påverkansarbete och att organisationen ser till att deras kunskap förs vidare i samband med tjänsteproduktionen**.

Principerna för civilsamhällesorganisationers **humanitära bistånd** finns i riktlinjen för Finlands humanitära bistånd.

Resultat genom samarbete

De finländska organisationernas arbete för genomförandet av Finlands utvecklingspolitik **grundar sig på partnerskap, i synnerhet med civilsamhällesaktörer i utvecklingsländerna**. Civilsamhällesaktörerna samarbetar också i allt högre grad med bland annat lokala myndigheter, företag och medier.

I samarbetet med till exempel den offentliga förvaltningen eller den privata sektorn kan civilsamhället bidra med innovation och god praxis, som aktörerna inte ensamma skulle kunna åstadkomma. Resultatrikt samarbete mellan flera parter förutsätter gemensamma mål, tidsmässiga och ekonomiska resurser att förbinda sig till den gemensamma verksamheten och beredskap att skapa förfaranden som ska fungera mellan ibland väldigt olika kulturer. Utgångspunkten för nya partnerskap är att de ska medföra nytt kunnande som ger mervärde åt den planerade verksamheten och resultaten.

*Civilsamhället
uppmuntras till
samarbete med
flera parter.*

De globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 styr verksamheten i riktning mot en **ny form av samarbete** mellan olika aktörer och sektorer. Genom gemensamma insatser är det möjligt att lära sig nytt, utnyttja olika aktörers specialkunskaper och rikta resurser mer effektivt för att nå målen för hållbar utveckling. Utrikesministeriet uppmuntrar civilsamhällesorganisationer och andra aktörer i det civila samhället till innovativt samarbete sinsemellan och med andra.

[Statsrådets redogörelse om Finlands utvecklingspolitik \(2016\)](#)

[Rättighetsperspektiv på utveckling \(2015\)](#)

[Resultatstyrningen inom Finlands utvecklingssamarbete \(2015\)](#)

[Riktlinje för Finlands humanitära bistånd \(på finska och engelska\) \(2012\)](#)

[Anvisningar för utrikesförvaltningen angående det praktiska genomförandet av Europeiska unionens riktlinjer om människorättsförsvarare \(på finska och engelska\) \(2014\)](#)

UTRIKESMINISTERIET

Enheten för det civila samhället

e-post: KE0-30@formin.fi

www.formin.finland.fi

ULKOASIAINMINISTERIÖ
UTRIKESMINISTERIET